

**Міжнародна наукова конференція
"Гербарії та збереження фіторізноманіття"
(3–5 жовтня 2018 р., Львів, Україна)**
**International Scientific Conference
"Herbaria and Phytodiversity Conservation"
(3–5 October 2018, Lviv, Ukraine)**

Зростаюча роль Гербаріїв як надійного джерела інформації у дослідженнях біорізноманіття спонукає дедалі уважніше ставитися до проблем функціонування цих установ, збереження, накопичення й наукового опрацювання їхніх фондів, запровадження сучасних технологій для прискореного доступу до необхідної інформації та збереження унікальних історичних колекцій тощо. В пошуках шляхів вирішення нагальних питань

гербарної справи та впровадження міжнародного досвіду в цій галузі знань в Україні вітчизняними фахівцями свого часу організувались профільні конференції, робочі наради й школи для українських вчених та працівників гербаріїв із залученням іноземних фахівців (Луганськ, 2003; Київ, 2011; Львів, 2013). Накопичений досвід дав можливість розширити коло зацікавлених спеціалістів та організувати більш широкий обмін думками, коли 3–6 жовтня 2018 р. у Львові, на базі Гербарію Львівського національного університету

імені Івана Франка (LW), відбулася Міжнародна наукова конференція "Гербарії і збереження фіторізноманіття", присвячена 235-річчю заснування власне Гербарію LW і 130-річчю від дня народження професора Тадеуша Вільчинського.

Для організації та проведення конференції за підтримки Міністерства освіти і науки України було залучено широке коло вітчизняних та європейських фахівців. Співорганізаторами заходу крім українських (Львівський національний університет та Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України) виступили польські (Instytut botaniki im. W. Szafera PAN, Ogród botaniczny Uniwersytetu Jagiellońskiego, Uniwersytet Wrocławski, Instytut Kulturoznawstwa "Akademii Ignatianum" w Krakowie), австрійські (Universität Wien) та чеські (Botanický Ústav AV ČR) наукові та освітні установи. Загальна кількість науковців, що подали заявки на участь у конференції, становила 95 осіб, які представляли 14 країн світу (Австрію, Білорусь, Бразилію, Великобританію, Казахстан, Німеччину, Польщу, Румунію, Словаччину, Туреччину, Угорщину, Україну, Францію та Чехію). У роботі конференції взяли безпосередню участь 65 науковців з України, Австрії, Білорусі, Німеччини, Польщі, Румунії, Словаччини. Серед відомих іноземних фахівців були присутніми професори M. Fischer (Австрія), D.C. Albach (Німеччина), J. Mitka (Польща), R.K. Eberwein (Австрія). Україну представляли спеціалісти з академічних (Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Інститут екології Карпат НАН України, Державний природознавчий музей НАН України) та освітніх установ (Львівський національний університет імені Івана Франка, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Національний лісотехнічний університет України, Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького тощо).

Урочисте відкриття конференції розпочалося вітальним словом проректора з наукової роботи Львівського національного університету, члена-кореспондента НАН України, професора Р. Гладішевського. Він зачитав лист до учасників форуму від заступника Міністра освіти і науки України професора М. Стрихи, який підкреслив значення гербарного зразка як неповторного джерела

інформації та відзначив роль Гербарію Львівського університету (LW) як найстарішої української колекції. Виступаючий відмітив, що проведення наукової конференції такого рівня стало нагодою для підтвердження міжнародного авторитету української науки в світі, демонстрації її найкращих досягнень, для координації подальших зусиль вчених, окреслення нових перспектив розвитку ботаніки як важливого елементу сучасних наукових досліджень. До привітального слова долучилися також члени організаційного комітету – член-кореспондент НАН України С. Мосякін (м. Київ), професор Л. Тасєнкевич (м. Львів) і гості – професори D.C. Albach та M. Fischer. Всі вони підкреслили значущість і своєчасність такого зібрання, зважаючи на те, що гербарії є важливим інструментом у вивченні біорізноманіття.

У перший день роботи конференції під час пленарного засідання була виголошена низка доповідей, присвячених теорії, історії та практиці гербарної справи, використанню колекцій у сучасних таксономічних та флористичних дослідженнях. Першим виступив професор J. Mitka, який у своїй доповіді "Herbaria in a changing world" зробив огляд становлення та використання гербаріїв від середньовіччя до сьогодення, акцентувавши увагу на розширенні сфери обігу гербарної інформації у зв'язку з появою новітніх методів та технологій. Він нагадав також про те, що у деяких країнах спостерігається тривожна тенденція до закриття гербаріїв, скорочення їхньої фінансової підтримки, що веде до недоступності, а часом і до втрати унікальної інформації. Доповідач наголосив, що зараз настав критичний час для належного визнання цінності та важливості гербарних і музейних колекцій рослин на світовому рівні. K. Duda (Польща) у своїй доповіді "Lwowscy przyrodnicy uczniowie profesora Mariana Raciborskiego" розкрив роль вченого разом з його учнями (серед яких Владислав Шафер, Тадеуш Вільчинський, Флора Лілієнфельд та ін.) у формуванні львівської та краківської ботанічних шкіл та колекцій, зокрема його роль у розвитку Гербарію LW.

Питанням дослідження й використання матеріалів історичних колекцій були присвячені виступи декількох спеціалістів. Так, R. Eberwein доповів про новий метод реставрації та консервації історичних матеріалів, пошкоджених водою, на прикладі досвіду роботи з такими матеріалами в

Гербарії KL. У доповіді "СТАВ vs. column-based DNA extraction from old herbarium material" D.С.Аlbach поділився результатами порівняння двох методів екстракції ДНК зі старих гербарних зразків, які дали можливість обрати більш ефективний з них, і такий, що найменше завдає шкоди гербарному матеріалу. Продовжуючи тему історичних гербарних колекцій, С. Мосякін доповів про результати попереднього опрацювання матеріалів з роду *Veronica* (*Plantaginaceae*) у всесвітньовідомій історичній колекції М. Турчанинова (KW), яка містить матеріали з усіх континентів. Натомість доповідач зауважив, що для повного опрацювання цієї колекції потрібен спеціальний масштабний проект. У своєму виступі "Main milestones of formation of the Herbarium Fund of Ukraine" Н. Шиян (м. Київ) доповіла про зроблений вперше огляд з історії формування гербарного фонду України та запропоновану періодизацію основних етапів його становлення.

Під час роботи були заслухані виступи вітчизняних і зарубіжних фахівців щодо використання гербарних даних при вирішенні практичних питань вивчення, моніторингу та збереження фіторізноманіття. Професор М. Fischer присвятив свій виступ проблемі підготовки розширеного видання "Excursion Flora" – дослідженню флори й рослинності Східних Альп у межах не лише Австрії, а й відповідних територій Швейцарії, Північної Італії та Словенії. Його молодший колега С. Pachschoöll (Австрія) в своєму виступі наголосив на необхідності вдосконалення методів збору та документування рослинного матеріалу для цілей анатомо-морфологічних, фітогеографічних, молекулярних та інших досліджень на прикладі флори Центральної та Східної Європи. Питанню ролі гербарних колекцій при вивченні ендемічних і зникаючих видів були присвячені доповіді В. Hurdu (Румунія) "Endemic flora of the Carpathians: the importance of digitally integrating scientific information of major Carpathian region herbaria" та А. Новікова (м. Львів, Україна) "Endemic plants of the Ukrainian Carpathians in Karel Domin's card index".

На другий день роботи конференції відбулася усна та постерна сесія. Переважна більшість усних доповідей була присвячена дослідженню фондів українських колекцій. Так, наприклад, Ю. Гамуля (м. Харків) доповів про стан та вивченість колекції бріофітів О.В. Галаніна в Гербарії Харківського

національного університету імені В.Н. Каразіна (CWU); І. Беднарська (м. Львів) торкнулася в своїй доповіді принципів формування, складу та використанню в наукових дослідженнях колекції популяційних вибірок роду *Festuca* (LWKS); Г. Чорна (м. Умань) ознайомила з результатами досліджень гербарних зборів кінця XIX – початку XX ст. із теренів України в гербарії Уманського національного університету садівництва (UM); А. Савицька (м. Львів) розповіла про біологічний гербарій Державного природознавчого музею НАН України (LWS) та його зоологічну складову. Серед іншого були заслухані доповіді про використання гербарних даних у фітогеографії рослин (доповідь Т. Починок, м. Відень, Австрія) "A molecular glance at the genus *Saussurea* (*Asteraceae*) in the European Alpine System: a report on (a long) work in progress", а також про використання гербаріїв в освітньому процесі (доповідь Р. Дармограя, м. Львів) "Навчальний гербарій та його роль у фармакогностичній підготовці магістра фармації". Під час постерної сесії учасники конференції заслухали доповіді Р. Köhler, А. Stachurska-Swakoń (Польща) "238 years of the Herbarium of the Jagellonian University"; А. Sołtys-Lelek, К. Możdżeń, В. Barabasz-Krasny, І. Turisová, Р. Turis (Польща, Словаччина) "The role of herbarium of the Ojców National Park (Southern Poland) in studies on the diversity of local floras"; М. Сорока, А. Возняк (Україна, Польща) "Історичні збори професора Владислава Тинецького у гербарії Національного лісотехнічного університету України (LWFU)" та наймолодшої учасниці, студентки кафедри ботаніки Львівського національного університету О. Делеске "Колекція д-ра Остапа Волощака в гербарії LW (родина *Salicaceae*)".

Попри обмеженість у часі учасники конференції мали змогу ознайомитися з роботою і попрацювати в Гербарії Львівського національного університету (LW) та скласти враження про Львів під час екскурсії містом.

Результатом наукових дискусій та обговорень стала резолюція, в якій було наголошено, що гербарії є науковою та культурною спадщиною, наріжним каменем інституції наук про рослини й навколишнє середовище, також було відмічено вагому роль гербаріїв у флористичних, таксономічних, молекулярних, історичних дослідженнях при розв'язанні проблем зі збереження рослинного світу та для біологічної освіти.

Останніми десятиліттями, у світлі нових глобальних викликів, дані гербарних колекцій вважаються головним джерелом надійної інформації про рослинний світ для проведення наукових досліджень у різних галузях природничих наук. На конференції наголошувалося на важливості збереження історичних гербарних зібрань та вдосконаленні роботи з ними для розширеного доступу та широкого використання їхніх даних у науковому пошуку. Учасники конференції підтримали ініціативу українських колег про подання до відповідних органів законодавчої влади пропозицій з удосконалення

захисту гербарних і музейних колекцій рослин і грибів в Україні й підвищення статусу гербарних працівників на законодавчому рівні.

Статті за матеріалами доповідей на Міжнародній науковій конференції "Гербарії та збереження фіторізноманіття" надруковані у "Віснику Львівського університету. Серія біологічна", № 78 (2018) (<http://prima.lnu.edu.ua/faculty/biologh/wis/english.htm>.)

*Л.О. ТАСЄНКЕВИЧ, Н.М. ШИЯН, Т.С. ХМІЛЬ,
С.Л. МОСЯКІН*